

A hatékonyság útjai (9.)

Cég, zsebből irányítva

A minőséggel szemben a minőség előtérbe kerülése, a versenyképes áruk arányának növelése, a teljesítménnyel megegyező bérézés, a szervezés fokozása, a munkaerő-gazdálkodás, a kutatás eredményeinek gyors felhasználása, mindaz, amiről eddigi cikkeinkben szövegeztünk, szorosan kapcsolódik a vállalati érdekességhez és irányításhoz. Helyénvalónak kell tartanunk azt a vélekedést, hogy a gondok jelzőrendszerként alkotnak, azt mutatják, hol és miben hiányzik — vagy nem érvényesül — az érdekesség, hol vált túlhaladottá az irányítás módszertára. A tapasztalatok arra figyelmeztetnek, sem az érdekességben, sem az irányításban nem sikerült a kívánt változásokat elérni, a vállalatok többsége új feladatait a régi módon akarja végrehajtani, s ez érthetően feszültségeket teremt.

Túlzott centralizmus

Makacsul tartja magát a mindent egy kézbe felfogás. Valamikor, az iparfejlesztés kezdeti szakaszában az üzemeinket valóban vezethették — ahogy ez a köztudatba plántálódott — zsebből. E képletes zseb a főnöki volt, ő adott mindenre utasítást,

ő vett fel és bocsátott el embereket, ő fizetett... Ma persze a vállalati apparátus sok mindent ellát, ám a zseb maradt. A Gazdaságkutató Intézet a vállalati irányításról, a Pénzügyminisztérium Bevételi Főigazgatósága pedig a vállalati belső érdekesség rendszeréről folytatott vizsgálata megegyezően azt állapíthatta meg, hogy túlzott centralizmus érvényesül.

Nehogy félreértés legyen: az egyszemélyi, felelős vezetés elve érvényes. Ezt azonban sok helyen úgy valósítják meg, mint a tevékenység egésze egy kézben történő összpontosítását. Az anyaggazdálkodástól a túlórákat felhasználásig, a gépvásárlástól az árubemutatógig, mindenért a vállalatvezető „felel”, de mert ennyiféle feladatot képtelenség jól egyeztetni, a felelőség is csak látszólagos. Valójában a túlzott centralizmus a szervezet szétáramlásához, a részek egymástól független működéséhez nyit utat, s a szervezet csúcsa hiába szorgalmazza a hatékonyabb munkát, az alkotóelemek nem alkalmasak ennek gyakorlati érvényesítésére. A Gazdaságkutató Intézet vizsgálatainak megállapításaihoz visszanyúlva: a negyedik ötéves terv időszakában leggyorsabban fejlődő

vállalatok azok voltak, amelyek az állóeszközök bővítésével együtt korszerűsítették az irányítási rendszert, s megteremtették a népgazdasági célokhoz illeszkedő belső érdekességet.

Átmenet és felemáság

Más oldalról, de ugyanoda közelítve: a Pénzügyminisztérium Bevételi Főigazgatóságának vállalati tapasztalatai szerint a vállalatok többségének belső érdekességi rendszerét a felemáság jellemzi. Például: valamely vezető érdekelt az ún. osztályos áruk arányának csökkentésében, csak éppen nincs módja ezt ösztönözni beosztottjainál, mert azok alap- és teljesítménnyel kombinált órabéret mások állapotját meg, s az ún. minőségi primumokat is azok határozzák meg.

Az összhang kialakításának képessége hiányzik a legjobban ma a vállalatoknál. Rendbetesnek egy-egy részterületet, ám nem jutnak tapodtatnyit sem előbbre, mert a többi szervezeti alkotóelem — vagy érdekeltiségi elem — úgy működik, mint korábban. Ezért sűrű eset, bizonyos szervezeti intézkedések nem mérséklők, sőt fokozzák a zavarokat, a belső ellentmondásokat, mintha azt sugallnák, jobb volt a régi módon. A következetlenség, az ide-oda kapcsolódás tükröződéseként foghatjuk fel a vállalati irányító szervezetek ismétlődő formai átalakítását, amikor a csoportból osztály, az osztályból főosztály lesz, gyarapodnak a címek, a rangok, de a munka marad, amilyen volt.

A csomóponton állva

Ne kételkedjünk az irányítók túlereltségében, de abban igen, szükség szerű-e? Avagy: a vállalati szervezet korszerű formáját felépítve, szabadulni lehetne a terhek egy részétől? A szónoki kérdés magában hordja a feleletet, de sajnos, ma még ritkaságnak számít az a szervezet, ahol a vezetők a csomópontokon állnak: megelőzik az élesebb ütközéseket, a további haladás irányát mutatják. Sokkal jellemzőbb az az eset, amikor mindenki egy vagy két lépcsővel alacsonyabb szintű vezető feladatait végzi, s valójában — senki sem vezet!

Büntetlenül ezt nem lehet megtenni, s a büntetés: az alacsony hatékonyságú munka. Amibe a költséggazdálkodás gyatrasága éppúgy beletartozik, mint az új termékek, technológiák vontatott bevezetése a gyártásba. Az elavult, a zsebből történi irányítás főlészámolása nem egyike a hatékonysági tartalékoknak, hanem a legfontosabbja.

Lázár Gábor

Óvodát terveznek, társadalmi munkában

Májusban szocialista szerződést kötött a Csongrád megyei Tanács Tervező Vállalat és a Szegedi Ruházati Szövetkezet, a CSOMITERV Május 1., Széchenyi, Egyetem térségében, Vedres István, Magyar Ede és Prizma brigádja vállalta, hogy társadalmi munkában elkészíti annak a szakszemélyes óvodának a tervét, amelyet a szövetkezet a Kemes utcai üzemi háza mellett kíván fölépíttetni. A

SZEVEDI ÜNNEPI HETEK

Népi iparművészeti kiállítás nyílik ma, pénteken délután 5 órakor a Juhász Gyula művelődési központban, Skorutyák János képfestő és Szekeres István faragó alkotásaiból.

A 14. Pedagógiai Nyári Egyetem előadásai a Biológiai Kutatóközpontban, délelőtt 9 órától.

„Szeged világa”. A IV. Országos Kísgrafikai Pályázat kiállítása a Bartók Béla művelődési központban, július 28-ig.

Rékási Csaba részletesen a November 7. művelődési központban, július 29-ig.

A Móra Ferenc Múzeum állandó kiállításai: Hunok, avarok, magyarok; Szeged a magyar irodalomban, Szegedi Galéria; Szeged környéki népiélet; Kőolaj és földgáz; Szegedi kovácsmesterség; Épülő Szeged; Opusztaszeri romkert.

Az idegenforgalmi hivatal újdonságai

A nemrégiben megnyílt szentesi Expressz-kirendeltségben dolgozik már a szegedi városi Idegenforgalmi Hivatal képviselője, szállásfoglalással, különféle programok szervezésével, nemzetközi vasúti jegy árusításával, idegenvezető biztositásával segíti a Szentesre látogató turistákat, vendégeket.

A várható hétvégi forgalomra tekintettel az idén hamarabb indul szegedi városnéző útjára a hivatal panoráma autóbúsa: holnap, szombaton délelőtt 11 órától már várja az érdeklődőket a Klauzál téren.

A csoportos kirándulók figyelmébe ajánlják a vendégház házigazdák a sétahajózási lehetőségeket, a vízművek hajói egy-két órára, de akár egész napos tiszai vízitúrára is bérelhetők az idegenforgalmi hivatalnál.

A város vendégeinek tájékoztatását szolgálja a nemrégiben megjelent képes, térképes ismertető, mely pontos adatokat tartalmaz a szegedi kemping szolgáltatásairól. Megjelent a napokban a szegedi szerbség múltját idéző görögkeleti szerb templom ismertetője is.

A továbbképzés fóruma

Megnyílt a pedagógiai nyári egyetem

Tegnap délelőtt Újszegeden a Magyar Tudományok Akadémia Szegedi Biológiai Központjának kongresszusi előadótermében megkezdődött a Tudományok Ismeretterjesztő Társulat XIV. Szegedi Pedagógiai Nyári Egyeteme. Az ünnepélyes megnyitón megjelent dr. Koncz János, a megyei pártbizottság titkára, Deák Béla, a városi pártbizottság titkára, Szabó G. László, a megyei tanács elnökhelyettese és Bányainé dr. Birkás Mária, a városi tanács elnökhelyettese. A háromszáz résztvevőt a nyári egyetem igazgatója, dr. Agoston György, a neveléstudományok doktora, tanszékvezető egyetemi tanár köszöntötte, aki a nyári egyetem céljáról és feladatairól beszélt, megállapította, hogy a fórum a magyar pedagógusok továbbképzését szolgálja.

A XIV. Szegedi Pedagógiai Nyári Egyetemet dr. Koncz János nyitotta meg. Bevezetőben az előadássorozatnak oktatáspolitikánk egészében betöltött szerepéről szövegezett, hogy ennek a továbbképzési fórumnak a szerepe egyre növekszik. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójára emlékezve a Szovjetunió pedagógiai helyzetét, annak történetét és jelenét elemezte, majd hangsúlyozta, hogy jelenlegi oktatáspolitikánk az általános iskolai oktatás és a szakmunkásképzés színvonalának javítását, valamint a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatását tartja döntőnek.

Idézte az MSZMP Központi Bizottságának 1974. június 22-i üléséről kiadott közleményt: „A Központi Bizottság 1972. évi oktatáspolitikai határozatának és a XI. kongresszus iránymutatásának

szellemében folyik a közoktatás fejlesztése. Csökkent az iskolák közötti színvonalkülönbség; a tárgyi és szemé-

lyi feltételek javulásával emelkedett az oktatás színvonala; korszerűbbé vált az alapfokú oktatás és a szakmunkásképzés; előtérbe került a nevelőmunka; valamennyi oktatási szinten jelentősen emelkedett az esti és levelező tagozatokon tanulók száma.

Társadalompolitikai céljaink megvalósítása, s ezen belül a felnövekvő nemzedék számára az egyenlő tanulási feltételek biztosítása még hosszabb időszakra az elsősorú feladattá teszi az általános iskolai oktatás színvonalának emelését és kiegyenlítését.”

Dr. Koncz János beszélt a pedagógiai képzés egységének és differenciáltságának dialektikájáról is. Az egységesség elvének primátusa nem lehet vitás, már csak azért sem, mert a szocialista társadalomnak kötelessége megteremteni a tanulóknak előbbrejutásának esélyazonosságát. Beszédének befejező részében néhány fontos, a pedagógusokat is érintő társadalmi problémáról szövegezett, így a falu és város közötti különbségek megszüntetéséről, a tanulók fizikai munkára való nevelésének fontosságáról; arról, hogy a családi életre nevelésben differenciálni kell az ismereteket nemek szerint. Elmondta, hogy mindezt a munkát csak akkor lehet eredményesen véghez vinni, ha egyre több lesz a valóban alkotó pedagógus.

Ezután Bányainé dr. Birkás Mária Szegednek az ország gazdasági és kulturális életében betöltött szerepéről, dr. Agoston György pedig az egységesség és a differenciáció elvéről tartott előadást.

A nyári egyetemen részt vevők ma három előadást hallgatnak meg a felzárkóztatás, a differenciálás és a fakultatívítás témaköréből.

A gyakorlat értelme

Évről évre visszatérően belebotlok olyentájt ugyanabba a problémába. Kötelező szakmai gyakorlatokra panaszkodnak az egyetemisták. No, nem azért, mert kötelező. Hanem mert többségük szerint „Az üzemben töltött pár hetünknek a szakmánkhoz és a gyakorlatához van a legkevésbé köze.” „Vagyunk kifutófiúk vagy mindenek, rohangukunk egész nap ide-oda vagy ülünk és malmozunk egy irodában — lehetőleg jó távol az igazi szakmai munkától.” „Idegenkednek tőlünk vezetők és munkások egyaránt. A legtöbb helyen nem tudnak hozzá tenni bennünket, pedig mi dolgozni szeretnénk.”

Ilyenféle, s hasonló panaszok során mindegyikük azt rója fel, hogy nem kap alkalmat a hasznos és értelmes cselekvésre, amelyet a választott szakmára, hivatásra való felkészülését elősegíthetné. Hogy az egyetemen tanult elméleti ismeretek gyakorlati való kiegészítésére nem találunk módot. Mert vagy nem bíznak rájuk semmit, vagy a hiányzó munkaerő pótlásának tekintve őket hetekig segédmunkákat végeztetnek velük. Legtöbb helyen — elismerés a ma még sajnálatosan kevés kivételnek — jóformán a közelébe se engedik az alig egy-két év múlva esetleg éppen abba az üzembe vezető, tervező, irányító munkakörbe kerülő fiatalokat az igazi szakmai munkának.

Mert: „Még zöldfülv, nem ért hozzá, nem lehet rábíznunk semmit.” Mert: „Túl sok időbe és energiába kerülne mindent elmagyarázni nekik, s mire megértenék és maguktól is tudnának valamit csinálni úgyis elmennek.” Vagy: „Nincs szükség arra, hogy a nagy elméleti újításokat emlegetve folyton, amikor nálunk ügysem vezethetők be.” Netán: „Mert még rájövönének az üzemben, hogy ebben-abbban előbbre is tarthatnánk esetleg, ésszerűbb munkaszervezéssel, több törődéssel.”

Az üzemek hasonlóképpen érvelő felelősei nyilván maguk is érzik, hogy magya-

rzkódásaik mindkét lábukra bicegnek — de hát legtöbbször nincs aki észrevenné ezt a sántítást és számon kérné vagy megszüntetné az okát. Még olyan sem ilyen akad, aki megértetné az ilyen „gyakorlatvezető”-ket, hogy a szakmai gyakorlatokhoz az oktatás mellett, azaz szoros összefüggésben összetett nevelési feladata is van. Mégpedig nem kisebb, mint az, hogy a közösen végzett tevékenység során ezekkel a fiatalokkal megkedveltesse a kollektív munkát. Megismertesse velük a munkát, mint az ember értékének mércéjét, a felnőtt társadalomban rájuk váró felelősségüket.

S mert a szakmai képzettség gyarapítása mellett a gyakorlatoknak — több tízezer egyetemista és középiskolás számára — ilyen feladata van, végre oda kellene figyelni a panaszokdórral! Meg kell hallanunk azoknak a fiataloknak a hangját, akik a kötelező szakmai gyakorlatokon önálló erőpróbákra, értelmes, hasznos tevékenységre vágyanak. Oda kell figyelni rájuk mindenütt, ahová azért mennek, hogy elméleti tudásukat gyakorlati ismeretekkel párosítsa egységes egészé formálják, amire a következő tanévekben szerzett tudásukat építve legjobban tudásuk szerint készülhetnek a rájuk váró feladatok végzésére. Meg kell adni nekik a lehetőségeket arra, hogy felmérhessék, bizonyíthassák — saját maguk és mások előtt is — rátermettségüket, felkészültségüket a választott pályára.

A termelés, a gyakorlat rengeteg alkalmat kínál számukra az értelmes, hasznos cselekvésre. Olyan lehetőségeket, amelyeknek közös kiaknázásából mindkét fél — az üzem, s az oda beosztott ifjú is — sokat nyerhet. Amiknek elmulasztásával viszont egész társadalmunkat érhetik súlyos károk, ha a termelés jövőendő irányító szakembereinek szakmai és emberi felkészítése a munkára ezeken a gyakorlatokon csorbát szenved.

Szabó Magdolna

Díszletek — szobrászkézzel

Farkas Pál fiatal szegedi elképzelései szerint. Most is származású szobrászművész második éve szinte minden napos vendége a Szegedi Szabadtéri Játékok díszletpítő műhelyeinek. A jelenleg Szekszárdon élő alkotó nemrégiben rendezett szobráiból és érmeiből nagy sikerű kamaratárlatot a Köz-művelődési Palota kupolacsarnokában, s néhány hete zárt be eddigi munkásságát felmérő kiállítása Szekszárdon. A nyár első heteit a Dóm tér műhelyeiben töltötte Farkas Pál, speciális plasztikai feladatokat végzett. Tavaly a Nabucco díszleteinek asszír ihletésű dekoratív plasztikáit készítette Forray Gábor díszlettervező

elképzelései szerint. Most is származású szobrászművész második éve szinte minden napos vendége a Szegedi Szabadtéri Játékok díszletpítő műhelyeinek. A jelenleg Szekszárdon élő alkotó nemrégiben rendezett szobráiból és érmeiből nagy sikerű kamaratárlatot a Köz-művelődési Palota kupolacsarnokában, s néhány hete zárt be eddigi munkásságát felmérő kiállítása Szekszárdon. A nyár első heteit a Dóm tér műhelyeiben töltötte Farkas Pál, speciális plasztikai feladatokat végzett. Tavaly a Nabucco díszleteinek asszír ihletésű dekoratív plasztikáit készítette Forray Gábor díszlettervező